

LOA-dagen 2020, 2020-06-05

Referat: Jörgen Eriksson, Martina Ramstedt

Karin Grönvall höll ett kort inledningsanförande. Av intresse var att BIBSAM kommer att fortsätta med "samma typ av transformativa avtal 2021" som det tidigare ingångna. Flera av de ingångna avtalen kommer att omförhandlas då.

Plan S: towards full and immediate Open Access; Johan Rooryck, Open Access Champion, cOAlition S

En stor del av föredraget var en allmän introduktion till cOAlition S och Plan S.. Några nyheter presenterades.

- I slutet av juli kommer det riktlinjer för "grön" oa (parallellpublicering).
- Finansiärer kan täcka APC i hybridtidsskrifter som har ett "transformative agreement" som uppfyller kraven i Plan S men behöver inte göra det, eftersom de oftast täcks av biblioteksavtal.
- Man har en studie "på gång" som skall undersöka hur Plan S kan stödja tidskrifter som är fria både att läsa och att publicera sig i.

Övrigt från presentationen.

Även i framtiden kommer forskningsfinansiärer och bibliotek att vara de huvudsakliga källorna för att täcka kostnaderna för vetenskaplig kommunikation.

OA Switchboard ses som ett lovande utvecklingsprojekt. Projektet syftar till att skapa en tjänst, gemensam för alla förlag, som skall hantera hela arbetsflödet vid publicering av artiklar i tidskrifter som har en ekonomisk modell som bygger på APC-avgifter. En sådan tjänst hoppas man skall minska komplexiteten och de administrativa kostnaderna för alla inblandade aktörer. Projektet drivs av OASPA.

Tidskrifter har fortfarande ett unikt värde och kan inte ersättas av preprint-tjänster med öppen, frivillig, sakkunniggranskning. En fara J.R. ser i sådana tjänster är att välkända forskare kommer att få mycket granskning medan okända ingen alls.

Slutsats av oss.

På det hela taget ser cOAlition S inga större förändringar i hur vetenskaplig kommunikation fungerar och inte heller i vilka aktörerna är, eftersom "forskarna vill ha det så".

Asking questions to solve a problem: Creating a company to help Researchers and University Libraries Connect

Abeni Wickham, grundare och VD, SciFree

SciFree har utvecklat en söktjänst där tidskrifter som stöds med oa-fonder eller ingår i läs- och publiceringsavtal kan aggregeras och sökas fram. Den utvecklades på beställning från Stockholms universitetsbibliotek. Kungliga biblioteket har också köpt tjänsten och kommer att erbjuda den till lärosätena i sommar eller i höst. LU är intresserade av att köpa in den. Programvaran är inte open source.

Abenis presentation handlade mest om hennes utveckling från en fattig barndom, tillhörande en minoritetsgrupp, till att först bli forskare och sedan företagare. Det var

en trevlig och inspirerande berättelse men vi fick tyvärr inte veta något konkret om företaget, söktjänsten eller eventuella utvecklingsplaner. Det verkar vara ett enpersonsföretag vilket alltid är lite oroande när man skall köpa en tjänst.

Forskningens förutsättningar vid en reformerad upphovsrätt - öppna licenser i ljuset av EU:s DSM-direktiv

Jonas Holm, jurist, MarLaw

J.H. presenterade EUs upphovsrättsdirektiv ,som antogs 2019, och vad som är intressant i det för forskningsbiblioteken.

- Text & Datamining (TDM): Forsknings- och kulturinstitutioner har rätt att utföra TDM på allt material de har laglig rätt till. Här har biblioteken en viktig uppgift att förklara möjligheterna för forskare när direktivet implementeras i Sverige, vilket är senast i juli 2021.
- Rätt att digitalisera utgångna verk (sådana som inte längre finns till försäljning) enligt vissa regler.

Övrigt från presentationen.

Den akademiska friheten innebär

- Rätt att forska fritt
- Rätt att publicera sina resultat
- Däremot inte frihet vad gäller var och hur man publicerar sig.
Forskningsfinansiärer **bör** därför kunna ställa krav på oa-publicering.

Biblioteken har en uppgift i att förklara nyttoeffekten med de öppnare cc-licenserna för forskare.

Building a Global Consensus on Open Science - Towards the UNESCO Recommendation on Open Science

Ana Persic, Senior Programme Specialist, UNESCO

UNESCO ser Öppen vetenskap som en väg att:

- minska ojämlikheten i forskningsintensitet mellan länder/kontinenter.
- minska ojämlikheten i antalet forskare mellan länder/kontinenter.
- minska ojämlikheten mellan kvinnor och män inom forskningen.

Arbete pågår nu med att skapa konsensus hos medlemsstaterna kring öppen vetenskap och ta fram en uppsättning rekommendationer till november 2021 som sedan medlemsstaterna skall anta. Rekommendationerna kommer då att sätta en internationell standard för begreppet öppen vetenskap.

Det finns en öppen konsultation i form av en enkät där vem som helst kan delta.
<https://www.surveymonkey.com/r/N958HFW> .

Avslutningstal

*Astrid Söderbergh Widding, Rektor, Stockholms universitet, ordförande
Bibsamkonsortiets styrgrupp*

ASW höll ett kort avslutningstal. Av intresse där var att SUHF och VR lagt (skall lägga?) ett gemensamt förslag till höstens Forskningsproposition. Vet någon något mera om det?

Seminarium: Bibsamkonsortiets roll i omställningen till ett öppet tillgängligt vetenskapligt publiceringssystem

*Wilhelm Widmark, överbibliotekarie, Stockholms universitet, vice ordförande
Bibsamkonsortiets styrgrupp*

Inte mycket nytt kom fram i seminariet men två punkter är värda att nämna:

- I framtida avtal kommer en mindre del betalas som fast summa. Därutöver betalar varje lärosäte efter faktiskt antal publikationer. LU, som en tung forskningsinstitution, bör därmed räkna med ännu högre kostnader för läs- och publiceringsavtalen i framtiden. Se konsultrapporten *Introducing pay-to-publish in cost distribution models of 'The Bibsam Consortium, Sweden, Robert van Dooren, 2019*
- En utvärdering av läs- och publiceringsavtalen kommer att komma och efter konsultationer skall man ta fram en strategi för tiden efter 2023/24.

Workshop: Nationell digital plattform för öppet tillgängliga svenska vetenskapliga tidskrifter – Vad betyder det för biblioteken?

*Sofie Wennström, projektledare, Kungliga biblioteket/Stockholms universitet
Tuija Drake, Kungliga biblioteket*

KB har fått i uppdrag att utarbeta och förvalta en samlingsdatabas för svenska öppet tillgängliga vetenskapliga tidskrifter. Syftet är att:

- vara ett infrastrukturellt stöd för tidskrifter som vill övergå till OA samt bidra till att tidskrifter ska kunna indexeras i DOAJ och leva upp till krav i Plan S.
- Samla, synliggöra, tillgängliggöra och lagra (även arkivering/pliktleveranser).

Många lärosäten arbetar redan med att tillhandahålla publiceringsplattformen OJS (samt serverutrymme och en viss mån av publiceringssupport för tidskrifterna). Flertalet lärosäten var representerade på workshoppen för att lägga fram sina frågor, farhågor och förhoppningar.

Som grupparbete (över zoom) fick vi diskutera kring frågeställningar och redovisa. Resultatet finns samlat i en öppen Padlet:

https://padlet.com/sofie_wennstrom/tidskriftsplattformen